

Hmongi / 𐤱𐤮 Hmoob

vastavus rahvaladina tähestikuga

Hmongi (Hiinas miao) keeli kirjutatakse enamasti ladina tähestikus; levinuim on 1950. aastate alguses Laoses loodud nn rahvaladina tähestik (RPA, *Romanized Popular Alphabet*). Hiina miao keeli kirjutatakse *pinyin*'i alusel loodud tähestikes, mõnda keelt (aa-hmao) ka XX saj alguses loodud miao (Pollardi) kirjas. Hmongidel on olnud mitu tähestikukava, neist kõige suurema leviku on saavutanud 1959. a Shong Lue Yangi (*Soob Lwj Yaj*) loodud **phahau-hmongi** kiri (𐤱𐤮𐤮𐤮 𐤱𐤮 *Phajhauj Hmoob*). Sellel on kolm arengujärku, siin esitatav on teine, mis on kõige kasutatum (seevastu kolmas järk on kõige süstemaatilisem).

I. Konsonandimärgid

1	⊘	v-	17	𐤱	nph-	33	𐤱	nqh-	49	𐤮*	h-
2	⊙	nr-	18	𐤲	nplh-	34	𐤳	y-	50	𐤮*	th-
3	⊚	f-	19	E	qh-	35	𐤴	nc-	51	𐤴*	pl-
4	𐤮	nk-	20	𐤳	hny-	36	𐤵	s-	52	V	c-
5	𐤯	ntx-	21	𐤴	hm-	37	𐤶	ch-	53	𐤶	ntsh-
6	𐤰	rh-	22	𐤵	nl-	38	𐤷	xy-	54	𐤶	tx-
7	𐤱	l-	23	𐤶	hnl-	39	𐤸	t-	55	𐤷*	m-
8	𐤲	d-	24	𐤷	g-	40	𐤹	nch-	56	𐤸*	txh-
9	𐤳	dh-	25	A	x-	41	𐤺	nrh-	57	𐤸*	q-
10	𐤴	hn-	26	Ä	'-	42	𐤻	np-	58	⊘	dl-
11	𐤵	kh-	27	Å	ny-	43	U	hl-	59	⊙	ndl-
12	𐤶	nt-	28	M	plh-	44	𐤼	z-	60	⊚	ndlh-
13	K	nts-	29	𐤮	tsh-	45	𐤽	ntxh-	61	⊚	dlh-
14	𐤸	ts-	30	𐤯	p-	46	M	nth-			
15	𐤹	ph-	31	𐤰	n-	47	𐤱	npl-			
16	𐤺	r-	32	𐤱	nq-	48	𐤲	nkh-			

* On 3. järgu versioonis teise kujuga.

II. Vokaalimärgid*

		1	2	3	4	5	6	7
		-b	-m	-j	-v	-	-s	-g
1	ee	𐤱	𐤲	𐤳	𐤴	𐤵	𐤶	𐤷
2	ia	𐤸	𐤹	𐤺	𐤻	𐤼	𐤽	𐤾
3	u	𐤿	𐥀	𐥁	𐥂	𐥃	𐥄	𐥅
4	ua	𐥆	𐥇	𐥈	𐥉	𐥊	𐥋	𐥌
5	i	𐥍	𐥎	𐥏	𐥐	𐥑	𐥒	𐥓
6	o	𐥔	𐥕	𐥖	𐥗	𐥘	𐥙	𐥚
7	aw	𐥛	𐥜	𐥝	𐥞	𐥟	𐥠	𐥡
8	ai	𐥢	𐥣	𐥤	𐥥	𐥦	𐥧	𐥨
9	au	𐥩	𐥪	𐥫	𐥬	𐥭	𐥮	𐥯
10	e	𐥰	𐥱	𐥲	𐥳	𐥴	𐥵	𐥶

11	w	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ
12	a	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ
13	oo	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ
14	aa	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ	ᵹ
		-b	-m	-j	-v	-	-s	-g

* 3. järgu versioon erineb tunduvalt siinsest, olles märksa süstemaatilisem ja sisaldades ka *d*-tooniga silpe.

Numbrid

0 0, 1 1, 2 2, 3 3, 4 4, 5 5, 6 6, 7 7, 8 8, 9 9.

Hääldus

aw [ai], **c** [c], **d** [ʔd], **ee** [eŋ], **g** [ŋ], **nr** [nʃ], **o** [ɔ], **oo** [ɔŋ], **q** [q], **r** [t], **rh** [tʰ], **s** [ʃ], **w** [i], **x** [s], **xy** [ç], **y** [j], **z** [ʒ].

Toone märgitakse rahvaladinas konsonantidega silbi lõpus: **-b** [ʔ], **-m** [ʔ], **-d** [ʔ], **-j** [ʔ], **-v** [ʔ], **-** [ʔ], **-s** [ʔ], **-g** [ʔ]. (*-d* jaoks 2. järgu versioonis oma tähistust ei ole, on aga 3. järgus.)

Märkused

1. Phahau-hmongi kirjas kirjutatakse vokaalimärk enne konsonandimärki, nt ᵹ → *las*.
2. Kui vokaalimärgile ei järgne konsonandimärki, loetakse selleks vaikimisi *k*: ᵹ → *keem*.
3. Kui konsonandimärgile ei eelne vokaalimärki, loetakse vaikimisi vokaaliks *-au*: ᵹ → *tau*. Vokaalimärki *au* siiski kasutatakse, kui eelnevalt on *k*-ga algav silp (st üksnes vokaalimärk), et välistada valesti lugemist: ᵹ → *kuvrau*.

Allikad

1. Martha Ratliff, *The Pahawh Hmong Script*. — The World's Writing Systems. Oxford University Press 1996, p. 619–624.
2. *Pahawh Hmong alphabet*. — Omniglot, <http://www.omniglot.com/writing/pahawhhtm>, 2012-10-20.
3. *Pahawh Hmong*. — Wikipedia, en.wikipedia.org, 2012-10-20.
4. Hmong Script Software, <http://hmongscript.cwjmemhmong.info/index.html>, 2012-10-20.
5. Nerida Jarkey, *Mong*. — David Bradley, Hill Tribes Phrasebook. Lonely Planet Publications 1999, p. 99–126.